

Til Språkrådet, post@sprakradet.no

Høringsuttalelse om forslag til rettskrivningsendringer i bokmål og nynorsk 2024

Jeg viser til Språkrådets høringsnotat, lagt ut på Språkrådets nettsider 1. mars 2024. Jeg har følgende merknader til rettskrivningsforslaget:

Til punkt 3.3 Normering av norvagiserte former

Hensynet til å bevare et enhetlig ortografisk mønster i norsk språk tilsier fortsatt norvagisering av importord som er kommet i vanlig bruk i allmennspråket. Det kan også anføres både pedagogiske og flere andre argumenter for norvagisering. Imidlertid har det vist seg at norvagiserte former som er vedtatt de siste to-tre tiårene, har hatt vanskelig for å slå igjennom i praktisk bruk. Med henvisning til Språkrådets retningslinjer om ny vurdering etter 25 år er til og med et fåtall slike former tatt ut igjen av normen. Det gjelder også en enkelt av de 30 norvagiseringer jeg i 1996 hadde gleden av å lose hel-skinnet igjennom godkjenningsprosessen i departementet (*keitering*).

Imidlertid var det noen norvagiseringsforslag fra 1996 som *ikke* ble godkjent. Departementet bad derfor Norsk språkråd om å få gjennomført en faglig utredning for å utvikle et bredere faglig og språk-politisk grunnlag for fremtidige normeringer. Dette resulterte i en meget grundig og veldokumentert rapport ført i pennen av Helge Sandøy, som senere har dannet utgangspunkt for Språkrådets retnings-linjer. Rapporten ble utgitt i bokform i 2000 under tittelen «Lånte fjører eller bunad? Om importord i norsk».

Jeg synes ikke Språkrådet i de senere år har hatt en tilstrekkelig tydelig og sterk strategi for å fremme norvagiserte former, til tross for at dette nå er kommet inn som et overordnet punkt i retningslinjene. Jeg synes også det grenser til selvmotsigende når det i pkt. 10.4 underpunkt 1 i retningslinjene heter at «hvis den ikke-norvagiserte formen er enerådende, bør denne normeres som eneform». Jeg vil tro at ikke-norvagiserte former som oftest nettopp vil være tilnærmet enerådende så lenge det ikke er gjort noe for å fremme et norvagisert alternativ. Det at en norvagisert form gis både legalitet og legitimitet ved at den tas inn i normen som valgfri, vil nok i dag i større grad enn i tidligere tider være en for-utsetning for at formen i det hele tatt skal komme i bruk, blant annet fordi de fleste tekstprodusenter, og særlig de største og mest innflytelsesrike, vil legge vekt på å skrive normrett.

Men det har altså vist seg at dette langt fra er tilstrekkelig. Språkrådet bør derfor drive et mer aktivt informasjons- og opplysningsarbeid for å fremme valgfrie norvagiserte former der det er aktuelt. Det minste Språkrådet kan gjøre, er selv å bruke de valgfrie norvagiseringene i sin egen tekstproduksjon. De norvagiserte formene bør også føres opp som første alternativ blant de valgfrie oppslagsformene i ordbøkene.

Når nye norvagiseringer foreslås tatt inn i normen, bør dette ledsages av et informasjonsopplegg som forklarer og forsvarer de forslag som fremmes. Norvagiserte skrivemåter vil i begynnelsen kunne framstå som svært uvante og har på dette grunnlag vist seg å være yndede objekter for latterliggjøring, ikke minst blant sensasjonshungrige og konfliktskapende journalister, men også blant ideologiske motstandere av enhver form for proaktiv normering. Siden de fleste norvagiseringer i dag gjelder ord

av engelsk opphav, kan nok også det engelske språkets status og prestisjeverdi være med på å forklare de spontane motreaksjoner som vekkes når nye norvageringsforslag lanseres.

Språkrådet bør ha en informasjonsstrategi klar i slike tilfelle og innta en offensiv holdning. Det tar seg både dårlig ut og tjener saken dårlig om Språkrådet i stedet ber om unnskyldning for de forslag som fremmes, slik man nesten har fått inntrykk av i det aktuelle tilfellet. Når et norvageringsforslag etter behandling i fagråd og styre er vedtatt i Språkrådet, bør man vel også administrativt unngå å gjøre noe som undergraver eller reiser tvil om vedtaket. Jeg ser imidlertid at Språkrådet i et e-postsvar i sak 2024/569 har uttrykt seg på en måte som indikerer at man kanskje ikke synes at den vedtatt formen «tako» er noen god ide likevel, iallfall at den i liten grad løser et pedagogisk problem.

Dette leder meg over til de ti konkrete norvageringsforslagene som omfattes av høringen, hvorav *tako* er foreslått som ny valgfri form ved siden av det ikke-norvagererte *taco*. Dette er visstnok en utenlandsk matrett som etter hvert skal ha blitt nokså vanlig her i landet. Ellers omfatter forslaget blant annet de for meg nærmest ukjente ordene *guacamole/guakamole*, *prosecco/prosekko*, *scampi/skampi* og *cava/kava*.

Av de ti ordene er det vel strengt tatt bare *campus/kampus* og *casanova/kasanova* som mange ellers opplyste folk ikke trenger å slå opp for å finne den mer presise betydningen av. Likevel heter det i høringsnotatet at «de fleste» av ordene «uten tvil» hører til allmennspråket. Jeg synes ikke denne vurderingen er overbevisende. I alle fall tror jeg det finnes mange ikke-norvagererte ord som er mer vanlig bruksord enn disse. Siden matretter allerede er omfattet, kunne man f.eks. spørre hva det er som gjør at man ikke fremmer forslag om den norvagererte formen *pitsa*? Jeg er her tilbøyelig til å bruke samme formulering som i Språkrådets e-postsvar nevnt ovenfor, at skrivemåten *pitsa* kanskje løser et pedagogisk problem i større grad enn det *tako* gjør.

Jeg finner for øvrig grunn til å nevne at ordet *campus/kampus*, som jeg ovenfor ikke har uttrykt innvendinger mot hva gjelder dets allmennspråklige karakter, det var ett av de ti norvageringsforslag som departementet *ikke* godkjente i 1996. Departementets vurdering var at ordet ikke kunne sies å ha en fast uttale som det uten videre var naturlig å gjengi med bokstaven *a*, og at den derfor ikke syntes å være i samsvar med et punkt i de retningslinjer Norsk språkråd tidligere hadde lagt til grunn.¹

I de retningslinjer som nå gjelder, heter det i vedlegg 2 pkt. V1 at engelsk kort *a* (*æ*) skal norvageres til norsk med *a* eller *æ* etter hva som er dominerende uttale i norsk. I høringsnotatet begrunner Språkrådet det norvagererte alternativet til *campus* med at *kampus* (med *a*) har større muligheter for å slå gjennom enn *kæmpus* (med *æ*). Konsekvensen av departementets vurdering i 1996 var at man i slike tilfeller måtte la være å norvagerere. Ut fra det som nå foreligger av retningslinjer og vurderinger fra Språkrådet, har jeg ingen avgjørende innvendinger mot formen *kampus*, selv om jeg vil tro at uttalen med *æ* er dominerende. Formen *kampus* vil i så fall strengt tatt være i strid med ordlyden i det nevnte vedleggspunktet i retningslinjene.

Jeg legger imidlertid til grunn at skrivemåter med *a* har en viss presedens i tidligere normeringer av ord med tilsvarende struktur, jf. f.eks. *handikap* og *skanne*. Jeg kan derfor isolert sett støtte forslaget om å ta inn *kampus* som valgfri form.

Når det derimot gjelder formen *kasanova*, kan nok denne synes å komme i konflikt med det punktet i retningslinjene som sier at man skal være tilbakeholden med å norvagerere importord som er avledet av navn.

Mitt hovedpoeng er imidlertid at jeg mener Språkrådets norvageringsforslag *samlet sett* framstår som for dårlig begrunnet. Gitt den forhistorien som det er vist til ovenfor, og den strid som har stått om tidligere norvageringsforslag også etter 1996, mener jeg at slike forslag krever en utvidet

---

¹ Tilsvarende gjaldt følgende foreslåtte norvagererte formene med bokstaven *a* av *fancy*, *campe*, *caravan*, *match*, *ranch*, *shabby*, *snacks* og *taxi*. Senere er de norvagererte formene *karavan* og *snaks* kommet inn som valgfrie.

begrunnelse i forhold til andre rettskrivningsforslag. Blant annet bør det gjøres rede for hva som ligger bak det aktuelle utvalg av importord som man foreslår å norvagisere.

Slik det aktuelle norvageringsforslaget er presentert, framstår det som vanskelig å forstå at akkurat disse 10 ordene er valgt ut. De har riktignok det til felles at det dreier seg om å skifte ut bokstaven *c* med *k*. At det er akkurat denne gruppen av ord som nå prioriteres, krever likevel en begrunnelse.

Det er vanskelig å se hvilken helhetlig tanke som ligger bak det aktuelle forslaget. En viss plan for norvageringutviklingen framover bør nok Språkrådet ha, gitt de særskilte utfordringer som har vist seg å være forbundet med denne typen rettskrivningsendringer.

Utfra samme begrunnelse mener jeg også at nye norvageringsforslag av et visst omfang til slutt bør forelegges departementet til godkjenning, da det til sjuende og sist er kulturministeren som sitter med ansvaret.

Min konklusjon er at pkt. 3.3 går ut av normeringsforslaget i denne omgang og tas opp til ny behandling i Språkrådet før det eventuelt legges fram på nytt med utvidet begrunnelse, eventuelt i en utvidet sammenheng.

Til pkt. 5.2 Normering av ordet *koss*

Jeg synes *ikke* man skal ta inn i normen en valgfri form ved siden av *korleis*. Da nynorsknormen sist skulle revideres, var det uttalte målet å få en tydelig og stram form med redusert valgfrihet. Resultatet i 2012 ble likevel en relativt stor valgfrihet, og man bør unngå å utvide den ytterligere. Formen *koss* er vel nærmest å anse som en sammentrekning av *korleis* og bør som talemålsform kunne representeres av denne i normert skrift.

Med vennlig hilsen

Ingvar Engen
(sign.)

Kopi:
Kultur- og likestillingsdepartementet, postmottak@kud.dep.no